

Дроботя Я. А

кандидат економічних наук

Полтавська державна аграрна академія

м. Полтава, Україна

ЕВОЛЮЦІЯ СУТНОСТІ КАТЕГОРІЇ «БАНК»

Назва кожної категорії, як економічної, так і соціальної, політичної має певну етимологію. Зміст, який вкладався в поняття «банк» за часів зародження банків значно відрізняється від сучасних підходів до визначення сутності данного поняття. Тягур Ю. В. вважає, що термінологія пов'язана з банківськими операціями почала зароджуватись у XII столітті [5, с. 226], з нашого погляду, тут слід зробити уточнення – сучасна термінологія. Однак, автор вказує, що витoki банківської термінології сягають часів до нашої ери, зокрема, ще у III столітті до нашої ери місця де працювали банкіри мали назву «таберна», «аргентарія» чи «нуммуларія» [5, с. 228]. В Римі ще у II-III століттях н.е. слово «стіл» вживали не лише при характеристиці меблів, а й як характеристику банківської діяльності, аналогом римського «стіл» був грецький термін «трапеза» [5, с. 228]. У IV столітті н.е. виникло слово «банк», що означало лавка міняйли. Ю. В. Тягур стверджує, що термін «банк» має греко-латинське походження [5, с. 232]. На думку автора, термін «банк» виник із функцій, що виконували банки – здійснення грошових операцій, а потім даний термін був перенесений і на установу, де виконували дані операції. Як стверджує Ю. В. Тягур, обмінювачі грошей з'явилися у Римі у IV столітті до н.е, а приміщення, де обмінювались гроші першочергово мало назву «магазини з обміну грошей» [5, с. 225]. Таким чином, перші банківські операції почали виконувати набагато раніше ніж з'явився термін «банк» [5, с.230].

Згідно поглядів Т. В. Гулей, термін «банк» має італійське та давньогерманське коріння та означає «лавку для сидіння». Спочатку цим словом називали лавки, де сиділи міняли, потім саму діяльність осіб, що обмінювали гроші, а потім і сам заклад, де здійснювались обмінні операції [2, с. 384].

Кравець В. М. та Кравець О. В. стверджують, що термін «банк» походить від німецького «банкум», що означає обмінювач грошей. Обмінювач став банкіром у XII столітті [4]. Арбузов С. Г., Ю. В. Колобов, В. І. Міщенко, С. В. Науменкова зазначають, що походження терміну «банк» має два підходи:

- від італійського терміну, що означає лавка для сидіння – виник у XIV-XV століттях;
- від назви чеків, що існували в Вавілоні та Асирії у 1704 – 1662 рр. до н.е [1, 36-37].

Отже, погляди дослідників щодо походження терміну банк не мають узгодженості. Оскільки першочергово, як стверджують Т. В. Гулей та Ю. В. Тягур термін «банк» пов'язували з операціями, а потім вже і з установою, то, на наш погляд, і зміст вкладений у поняття «банк» еволюціонував разом із еволюцією функцій банків. Так, якщо першочергово термін «банк» - певна операція з обміну грошей, то в подальшому – це установа, в якій окрім функції обміну банки виконують депозитні та кредитні функції тощо. Однак, і тут слід зробити уточнення, оскільки сутність поняття «банк» за характером виконуваних функцій розклалося на дві складові: центральний та комерційні банки.

Зміст терміна змінювався також під впливом економічних та політичних поглядів. В українському радянському енциклопедичному словнику зазначено, що «банки - це підприємства, які в масштабах всього суспільства здійснюють централізацію вільного грошового капіталу, виконують роль посередників у кредиті між грошовими і функціонуючими капіталістами, сприяють перетворенню тимчасово вільного в грошовій формі промислового капіталу в позичковий, обслуговують грошові розрахунки між капіталістами в середині країни та за її межами» [6, с. 144]. Отже, епоха радянського союзу наклала свій відбиток на зміст поняття «банк», розглядаючи його як посередника централізації грошового капіталу та його перерозподілу між капіталістами. Слід відзначити, що погляд на зміст поняття «банк» залишається відкритим, оскільки сучасні банківські системи мають вже і наднаціональні характеристики, які, на наш погляд, необхідно враховувати при визначенні сутності поняття «банк».

Сучасний термін «банк» має декілька значень, погляди на даний термін подано у табл. 1.

Таблиця 1

Сутність поняття «банк»

Автор, джерело	Зміст терміна	Коментар
Закон України «Про банки та банківську діяльність» від 07.12.2000 № 2121-III	Банк - юридична особа, яка на підставі банківської ліцензії має виключне право надавати банківські послуги, відомості про яку внесені до Державного реєстру банків	Погляд на банк як суб'єкт господарської діяльності, що надає банківські послуги, однак, з нашого погляду, тут слід зробити уточнення які саме банківські послуги необхідно виконувати обов'язково, щоб отримати статус банківської установи – весь комплекс, одну чи декілька з них. Оскільки банківську ліцензію надає Національний банк, то згідно даного визначення, сам національний банк не є об'єктом даного поняття
С. Мочерний [3, с.77]	Банк – це фінансовий інститут, що акумулює грошові кошти та інші нагромадження (золоті запаси, цінні папери тощо), надає кредити, здійснює грошові розрахунки, випуск в обіг грошей та цінних паперів, операції з золотом та інші функції	Погляд на банк як на комплекс базових операцій банківської діяльності. Відповідно до даного визначення банком можна вважати як центральний так і комерційні банки
С. Г. Арбузов, Ю. В. Колобов, В. І. Міщенко, С.В. Науменкова, [1, с. 36]	Банк - юридична особа, яка має виключне право на підставі ліцензії Національного банку залучати у вклади грошові кошти фізичних і юридичних осіб і розміщувати зазначені кошти від свого імені, на власних умовах та на власний ризик, а також відкривати та вести банківські рахунки фізичних і юридичних осіб	Погляд на банк з точки зору виконання базових банківських операцій. Однак, оскільки у визначенні вказується, що банки діють на підставі ліцензії Національного банку, то центральний банк не підпадає під зміст даного терміну

Таким чином, узагальнюючи погляди науковців на зміст терміна «банк» слід зазначити, що зміст сучасного терміну розкривається за допомогою певних підходів, зокрема: правового, економічного, функціонального, інституціонального, історичного. Однак, навіть в зазначених підходах існують розбіжності викликані: різноманітністю законодавства країн, неузгодженістю щодо основних банківських послуг віднесених законодавством до банківських, розбіжностями поглядів на функції комерційних та центральних банків, розбіжностями щодо

включення центральних банків в зміст поняття «банк», суперечливістю точок зору щодо підходів до визначення сутності поняття «банк» [1, 3, 4].

Узагальнюючи погляди науковців слід зазначити, що:

- з інституціональної точки зору – банк – фінансовий інститут, що є учасником фінансового ринку та невід’ємною складовою функціонування економіки держави;

- з правової точки зору – банк – це юридична особа, що виконує одну або декілька базових операцій, які згідно закону належать до банківських та є забороненими для інших фінансових посередників;

- з економічної точки зору – банк – сукупність економічних відносин між юридичними та фізичними особами з одного боку та власниками банку з іншого з приводу здійснення розрахунково-касового обслуговування фізичних та юридичних осіб, вкладення їх коштів на депозити та надання кредитів.

- з історичної точки зору – банк – установа зародження, розвитку та змін обмінних, депозитних, кредитних операцій та інших операцій пов’язаних з банківською діяльністю;

- з функціональної точки зору – банк – це сукупність функцій, що вважаються банківськими операціями згідно законодавства.

Отже, узагальнюючи слід відзначити, що різняться не лише погляди на походження терміну «банк», а й сучасні погляди на даний термін.

Література:

1. Банківська енциклопедія / С. Г. Арбузов, Ю. В. Колобов, В. І. Міщенко, С. В. Науменкова. – К. : Центр наукових досліджень Національного банку України: Знання, 2011. – 504 с.

2. Гулей Т. В. Запозичення-урбаноніми в лексичній системі англійської мови / Т. В. Гулей // Studia Linguistica. – 2011. – Ви. 5. Час. 1. – С. 381-385. – Режим доступу до журн. :

http://www.philolog.univ.kiev.ua/php/4/7/Studia_Linguistica_5_1/381_385.pdf

3. Економічна енциклопедія : у трьох томах [відп. ред. Мочерний С. В.]. – К. : Академія, 2000. – Т. 1. – 2000. – 864 с.

4. Кравець В. М. Західноєвропейський банківський бізнес: становлення і сучасність / В. М. Кравець, О. В. Кравець ; за ред. В. І. Міщанка. – К. : Знання-Прес,

2003. – 470 с.

6. Тягур Ю. В. Соціолінгвістичні передумови розвитку банківської термінології в англійській мові / Ю.В. Тягур // Лінгвістика XXI століття: нові дослідження і перспективи. – 2009. – № 3. – С. 225-233/

7. Український радянський енциклопедичний словник [гол. ред. Бажан М. П.]. – К. : Київська книжкова фабрика, 1966. – 856 с.